

GEA, FLORA ET FAUNA

Notes breus (flora)

***Thymelaea gussonei* Boreau
(*Thymelaeaceae*) a Catalunya**

***Thymelaea gussonei* Boreau
(*Thymelaeaceae*) in Catalonia**

Rebut: 02.05.95
Acceptat: 19.09.95

Thymelaea gussonei Boreau és una espècie propera de *T. passerina* (L.) Cosson & Germ., a la qual és subordinada per alguns autors com a subespècie (*T. passerina* subsp. *pubescens* (Guss.) R.D. Meikle) o varietat (*T. passerina* var. *pubescens* (Guss.) Maire). Les principals diferències morfològiques radiquen en el fet que *T. passerina* presenta tiges glabres i flors hermafrodites, mentre que en el cas de *T. gussonei* les tiges són pubescents, amb pèls aplicats, i la planta és monoica.

T. gussonei és un tàxon de distribució mediterrània, que a la península Ibèrica tan sols ha estat citat d'Andalusia (TALAVERA, 1987) i de Portugal (TAN, 1980). A Catalunya n'hi ha recol·leccions des del final del segle passat –material que, de vegades, s'ha determinat com a var. *pubescens*–, però l'única referència bibliogràfica que hem trobat és la d'ESTEVE CHUECA (1957), de Castelló d'Empúries –sota *Passerina annua* var. *pubescens*–. No coneixem citacions

bibliogràfiques recents d'aquest tàxon a Catalunya, ni tampoc es recull a la *Flora dels Països Catalans* (BOLÒS & VIGO, 1984).

La seva àrea de distribució a Catalunya sembla limitada als territoris olositànic, ruscínic i catalanídic septentrional, on viu sovint –segons consta en les etiquetes dels plecs d'herbari revisats– en hàbitats arvenses i ruderals.

A continuació donem les localitats catalanes conegudes d'aquesta planta obtingudes de la revisió de l'herbari BC: **Alt Empordà:** 31T DG97 «Alfar [El Far d'Empordà]», *Sennen*, 3-IX-1905 (BC-SENNEN 808097). **Baix Llobregat:** 31T DF27 «Prat de Llobregat», *Font Quer & Rothmaler*. 12-X-1934 (BC 81949). **La Garrotxa:** 31T DG66 «Santa Pau: El Sallent», *A. de Bolòs*, VIII-1963 (BC 596672). «El Sallent de Santa Pau, fiolatge de Mainau, 400 m», *O. de Bolòs*, 17-VIII-1949 (BC 109780). «Camí de la font de Bonolla, Esparregueres (Sallent de Santa Pau)», *A. de Bolòs*, 24-VIII-1939 (BC 91775, 116403). 31T DG67 «Montagut, pr. Olot», *R. Bolòs*, 1872 (BC 145797). 31T DG76 «Mieres», *A. de Bolòs & O. de Bolòs*, 19-VIII-1949 (BC 109772). **Pla de l'Estany:** 31T DG76 «Banyoles, pr. Can Morgat, 175 m», *O. de Bolòs*, 27-VIII-1949 (BC 112917). **La Selva:** 31T DG82 «Vidreres [Vidreres], Can Turronet», *X. Raig*, 1909 (BC 56515, BC 56511). **Vallès**

oriental: 31T DG42 «Camino de Santa Susanna.Montseny», *M. Garriga de Gallardo* (BC 125066).

JOAN PEDROL

Departament d'Hortofruticultura, Botànica i Jardineria. Universitat de Lleida. Rovira Roure, 177. E-25198 Lleida

***Genista horrida* (Vahl) DC. a l'Alt Urgell**

***Genista horrida* (Vahl) DC. in Alt Urgell (Eastern Iberian Pre-Pyrenees)**

Rebut: 27.01.95
Acceptat: 26.10.95

Genista horrida (Vahl) DC. (= *Echinospartum horridum* (Vahl) Rothm.) és una papilionàcia espinosa de distribució pirenaico-occitana. Troba el seu òptim als solells calcaris dels estatges montà i subalpí dels Pirineus centrals, on les seves masses, pures o amb un estrat arbori poc dens de *Pinus sylvestris*, esdevenen un dels elements més característics, i alhora comuns, del paisatge vegetal de la zona. Al Principat ha estat indicada de diverses localitats pertanyents a dues comarques pirinenques ponentines: el Pallars Jussà i l'Alta Ribagorça (CARRILLO & NINOT, 1981; ROMO, 1981, 1983 i 1989; NUET, 1984). Les localitats més orientals d'on era coneguda, i que significaven també l'extrem oriental de l'àrea pirinenca de l'espècie, es troben a les serres de Sant Gervàs (NUET, 1984) i de Lleràs (ROMO, 1989), a les quals cal afegir, a més, el coll de la Creu de Perves (CARRILLO & NINOT, com. verb.).

El mes d'agost de l'any 1994 observàrem una població de *Genista horrida* entre el port del Cantó i la caseria de La Torre, municipi de les Valls d'Aguilar, comarca de l'Alt Urgell (coordenades UTM 31T CG5390). Aquesta localitat és situada una trentena de quilòmetres a l'est de les precedents i representa, per tant, l'extrem de l'àrea de distribució d'aquesta espècie coneguda fins ara a la serralada pirinenca.

La població de què parlem es fa en un solell calcari, entre 1.700 i 1.750 m d'altitud, en una pastura camefítica referible als *Ononidetalia striatae* clapejada d'individus de *Buxus sempervirens*, *Juniperus communis* i *Genista scorpius*. En el moment de la nostra visita, era integrada per algunes desenes de peus, majoritàriament fèrtils i amb bona vitalitat, que creixien dispersos o agrupats en masses de pocs metres de diàmetre. Tot plegat pot fer pensar en una arribada de la planta en temps relativament recents, seguida d'una expansió incipient. El vector podria haver estat el bestiar oví o cabrum, els senyals de pastura del qual són evidents a tota la zona.

Han estat dipositats plecs-testimoni de la citació a l'Herbari de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona (BCC).

ALBERT FERRÉ & IGNASI SORIANO

Dept. de Biologia vegetal, Univ. de Barcelona. Diagonal, 645. E-08028 Barcelona

***Ophrys speculum* Link subsp. *speculum*, nova espècie per al delta del Llobregat**

***Ophrys speculum* Link subsp. *speculum*, a new species in the Llobregat Delta (Catalonia)**

Rebut: 08.05.95
Acceptat: 26.10.95

El dia 23 de març de 1995 es van trobar set exemplars d'*Ophrys speculum* Link subsp. *speculum* a la Reserva Natural del Remolar-Filipines, al delta del Llobregat, UTM 31T DF2170.

Segons ARNOLD (1981), aquesta orquídia és la més rara i escassa de les espècies d'*Ophrys* que es fan a Catalunya. Al delta del Llobregat no havia estat citada anteriorment i la localitat més propera on s'ha trobat és Begues (A. & O. BOLÒS, 1950). Gairebé totes les cites publicades corresponen a la província de Tarragona, entre la capital i l'Ametlla de Mar, prop de la línia de costa; també és molt abundant al sud d'Espanya i a les illes Balears (ARNOLD, 1981).

L'indret on es va trobar és un prat sec, de sòl sorrenc, obert, molt assolellat, on predominen *Plantago crassifolia*, *Bellardia trixago* i altres orquídiades com *Ophrys sphegodes*, *O. tenthredinifera*, *Serapias parviflora* i *Spiranthes spiralis*.

Els exemplars, agrupats en un petit espai de terreny, van estar observats durant un mes, fins que es van marcir. La planta més petita va assolir una alçada d'11,5 cm i va desenvolupar quatre flors i la més gran va arribar fins a 22 cm i nou flors. Segons SANZ & NUET (1995), les orquídiades d'aquesta espècie trobades a Catalunya presenten una

inflorescència amb tres o quatre flors, i com a màxim sis.

No es va veure cap símptoma que indiqués una possible fructificació.

VALENTÍN GONZÁLEZ, RAFAEL DEL HOYO
& CARLOS MACÍAS

Centre per a la Investigació i Salvaguarda dels Espais
Naturals (CISEN). Centre Cívic Jardins de la Pau. E-
08820 El Prat de Llobregat

Addicions a la flora de la Llacuna

**Addition to the flora of la Llacuna
(Central Catalonia)**

Rebut: 25.05.95
Acceptat: 26.10.95

En el decurs de l'exploració primaveral de la plana d'Ancosa s'han trobat una sèrie de plantes no recopilades a la flora d'aquest territori per BOLÒS & MASCLANS (1990). Totes elles són plantes vernals, noves per aquesta àrea. Varen ésser recol·lectades a la plana d'Ancosa (comarca de l'Anoia, UTM 31T CF79), entre 720 i 750 m, a les pastures seques del *Brachypodio-Aphyllanthetum*, pels autors d'aquesta nota, el dia 25-IV-1995. Els testimonis d'herbari es conserven al BC.

Pel seu interès corològic cal destacar:

Aceras antropophorum (L.) Aiton fil. Espècie pràcticament sense citacions entre el Llobregat i el Gaià (SANZ & NUET, 1995).

Fritillaria hispanica Boiss. & Reuter. Les citacions més properes conegudes d'aquesta planta es troben a Montserrat.

Orchis morio L. subsp. *picta* (Loisel.) K. Richter. Espècie pràcticament sense citacions

entre Montserrat i les muntanyes de Prades (SANZ & NUET, 1995).

Stipa iberica Martinovsky. Planta pròpia dels erms interiors i continentals. Té les localitats més properes conegudes a Vallfogona de Riucorb (leg. M. Garriga, BC 67629), i a la conca de Gaià, Sant Magí de Brufaganya (leg. F. Masclans, BC113165).

Valeriana tuberosa L. Planta molt rara dels territoris catalanidic i ausosegàrric (BOLÒS *et al.*, 1993). Té poques citacions sobre la seva localització a les serralades prelitorals.

A més a més són noves per al territori: *Crupina vulgaris* Cass., *Neatostema apulum* (L.) I.M. Johnston, *Polygala vulgaris* L., *Saxifraga tridactylites* L. i *Scorzonera hispanica* L. subsp. *crispatula* (Boiss.) Nyman.

E. ARAGAY, I. BUSQUET, A. CERVÍ (Investigador CNPQ-Brasil) & A. ROMO

Jardí Botànic de Barcelona. Av. Muntanyans s/n. E-08038 Barcelona

Una nova localitat de *Rumex palustris* Sm. a Catalunya

A new locality of *Rumex palustris* Sm. in Catalonia

Rebut: 15.06.95
Acceptat: 26.10.95

Rumex palustris ha estat herboritzat a les vores dels cursos d'aigua del delta del Llobregat (quadrat UTM 31T DF27, comarca del Baix Llobregat). Les poblacions més

importants es localitzen als marges del tram final del riu Llobregat i al canal de la Bunyola; també es troben individus aïllats a diverses sèquies secundàries i a la desembocadura de l'estany del Remolar. Prefereix els cursos d'aigua amb un grau d'eutròfia important, on forma part d'herbassars higronitròfils integrats, entre altres espècies, per *Artemisia annua*, *Conium maculatum*, *Phalaris arundinacea*, *Ranunculus sceleratus*, *Rumex conglomeratus*, *R. crispus*, *R. obtusifolius* i *R. x pratensis*. Han estat dipositats plec-testimoni de la citació a l'Herbari de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona (BCC).

Rumex palustris Sm. és una poligonàcia anual o biennal de més de 2 m d'alçària i molt ramificada des de la base. Les tiges són solcades i vermelloses, i presenten ramificacions simples erectoascendents. Les fulles són lanceolades o lanceolatolínear, amb la base atenuada i el limbe més llarg que el pecíol. Les flors es disposen en glomèruls apicals distants o subcontigus amb una fulla a la base. Les peces internes del periant fructífer són estretament triangulars i tenen totes 3 o 4 dents fins a 2 mm i un tubercle d'1,8-2,5 mm de longitud. L'espècie pot ser confosa amb altres que també presenten tèpals fructífers dentats, com és ara *Rumex obtusifolius* i *Rumex pulcher*, per bé que se'n distingeix clarament per la base atenuada del limbe i per l'absència d'una estructura subterrània perenne.

R. palustris es distribueix preferentment pel centre i el sud d'Europa (RECHINGER, 1964). A la península Ibèrica es coneix a les províncies de València i de Madrid (LÓPEZ GONZÁLEZ, 1990) i als regadius de Còrdova i Sevilla, on és rar (PASTOR, 1987). Segons LÓPEZ GONZÁLEZ (1990) es tracta d'una espècie naturalitzada a gran part de la seva àrea de distribució —o a tota— a la

Península. Pel que fa a Catalunya, n'existeixen diverses citacions antigues (CADEVALL *et al.*, 1933), la majoria de les quals han estat desmentides posteriorment (A. & O. BOLÒS, 1950; MASCLANS, 1966). Als darrers anys, l'espècie ha estat trobada al delta de l'Ebre (BALADA, 1993) i al territori sicòric (BOLÒS *et al.*, 1993), formant part d'herbassars humits.

JOAN PINO I VILALTA

Dept. de Biologia Vegetal, Univ. de Barcelona. Diagonal, 645. E-08028 Barcelona

Bibliografia

- ARNOLD, J.E. 1981. Notas para una revisión del género *Ophrys* L. (*Orchidaceae*) en Cataluña. *Collect. Bot.*, 12: 5-61.
- BALADA, R. 1993. Notes florístiques i faunístiques. *Butlletí del Parc Natural del delta de l'Ebre*, 8: 42-46.
- BOLÒS, A. & BOLÒS, O. 1950. *La vegetación de las comarcas barcelonesas*. Inst. Esp. Est. Medit. Barcelona.
- BOLÒS, O. & MASCLANS, M. 1990. Plantes vasculars del quadrat UTM 31T CF79: la Llacuna. *IEC Orca, Catàlegs florístics locals*, 3: 1-58.
- BOLÒS, O. & VIGO, J. 1984. *Flora dels Països Catalans*, vol. I. Ed. Barcino. Barcelona.
- BOLÒS, O.; VIGO, J.; MASALLES, R.M. & NINOT, J.M. 1993. *Flora manual dels Països Catalans*, 2ª edició. Ed. Pòrtic. Barcelona.
- CADEVALL, J. *et al.* 1933. *Flora de Catalunya*, vol. 5. IEC, Sec. Cièn. Barcelona.
- CARRILLO, A. & NINOT, J.M. 1981. Notes florístiques de la vall de Boí. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 46 (Sec. Bot., 4): 107-110.
- ESTEVE CHUECA, F. 1957. Reseña de una excursión botánica al Alto Ampurdán: Vegetación de la Sierra de Roda y Plana de Castelló (Prov. de Gerona). *Anales Inst. Bot. Cavanilles*, 14: 555-595.
- LÓPEZ GONZÁLEZ, G. 1990. *Rumex* L. In: *Flora Iberica*, vol. 2 (S. Castroviejo *et al.*, Eds.). CSIC. Madrid, p. 595-634.
- MASCLANS, F. 1966. Flora del Segrià i l'Urgell, a la plana occidental catalana. *IEC Arx. Sec. Cièn.*, 30: 1-250.
- NUET, J. 1984. Notes sobre la flora dels Pirineus i dels Pre-pirineus catalans. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 51 (Sec. Bot., 5): 109-116.
- NUET, J. & SANZ, H. 1995. *Guia de camp de les orquídies de Catalunya*. Ed. Montblanc-Martin. Barcelona.
- PASTOR, J. 1987. *Polygonaceae*. In: *Flora vascular de Andalucía Occidental*, vol. 1 (B. Valdés, S. Talavera & E. Fernández Galiano, Eds.). Ed. Ketres. Barcelona, p. 277-294.
- RECHINGER, K.H. 1964. *Rumex* L. In: *Flora Europaea*, vol. 1 (T.G. Tutin *et al.*, Eds.). Cambridge Univ. Press, p. 82-89.
- ROMO, A.M. 1981. Algunes plantes dels Pre-pirineus. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 46 (Sec. Bot., 4): 99-100.
- ROMO, A.M. 1983. Dades per a la flora de la Serra del Cis. *Collect. Bot.*, 14: 523-536.
- ROMO, A.M. 1989. Flora i vegetació del Montsec (Pre-Pirineus Catalans). *IEC Arx. Sec. Ciències*, 90: 1-536.
- TALAVERA, S. 1987. *Thymelaea* Miller. In: *Flora vascular de Andalucía Occidental*, 2 (B. Valdés, S. Talavera & E. Fernández Galiano, Eds.). Ed. Ketres. Barcelona, p. 200-203.
- TAN, K. 1980. Studies in the *Thymelaeaceae*, II: a revision of the genus *Thymelaea*. *Royal Bot. Gard. Edinburgh*, 38 (2): 198-246.